

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Управління публічними фінансами»
на тему: «Механізм непрямого оподаткування в Україні»

Виконавець:
студентка ФФБС
Хоненко Анастасія Сергіївна

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Дубовик Ольга Юхимівна

/підпис/

АНОТАЦІЯ

Хоненко А.С., «Механізм непрямого оподаткування в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою:

«Управління публічними фінансами»

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2021 рік

У роботі розглядаються теоретичні аспекти непрямого оподаткування.

Досліджено роль непрямих податків у формуванні Державного та Зведеного бюджетів України протягом 2016-2020 рр..

Висвітлено проблемні аспекти непрямого оподаткування та запропоновано основні напрями його вдосконалення, а саме: вдосконалення законодавства у сфері ПДВ та остаточна його адаптація до вимог ЄС; ліквідація неефективних пільг із податку на додану вартість; запровадження диференційованих ставок ПДВ; забезпечення стабільності ставок акцизного податку протягом тривалого періоду (як мінімум – 3-5 років); запровадження більш захищених від підробок акцизних марок на алкогольні і тютюнові вироби; суттєве збільшення переліку підакцизних товарів за рахунок ювелірних виробів, дорогих імпорتنих автомобілів та інших предметів розкоші; боротьба з контрабандою; ліквідування низки корупційних схем на митниці; удосконалення системи електронного розмитнення товарів.

Ключові слова: непряме оподаткування, податки, податок на додану вартість, акцизний податок, мито, фіскальна ефективність, доходи Зведеного бюджету, доходи Державного бюджету, ставки непрямих податків, напрями вдосконалення непрямих податків.

ANNOTATION

Khonenko A.S., " Mechanism of indirect taxation in Ukraine "

Qualification work on a Master's degree in specialt

"Finance, Banking and Insurance" under the Education Program

«Public Finance Management»

Odessa National Economic University

Odessa, 2021

The paper examines the theoretical aspects of indirect taxation.

The role of indirect taxes in the formation of state and consolidated budgets of Ukraine during 2016-2020 was investigated.

The problem aspects of indirect taxation are highlighted and the main directions of its improvement are proposed, namely: improvement of VAT legislation and its final adaptation to the EU requirements; elimination of ineffective benefits of value added tax; introduction of differentiated VAT rates; provision of stability of excise tax rates over a long period (at least 3-5 years); introduction of more protected excise

shares on alcoholic and tobacco products; a significant increase in the list of excisable goods at the expense of jewelry, expensive imported cars and other luxury items; the fight against smuggling; liquidation of a number of corruption schemes on customs; Improvement of the system of electronic clearing of goods.

Keywords: indirect taxation, taxes, value added tax, excise tax, duty, fiscal efficiency, income of the consolidated budget, state budget revenues, rates of indirect taxes, directions of improvement of indirect taxes.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Головним джерелом доходів України є податкові надходження, що формують найбільшу частку доходів бюджету. Найбільшу частку податкових надходжень в Україні займають непрямі податки, які характеризуються стійкими надходженнями до бюджету.

За допомогою непрямих податків держава може як стимулювати попит споживачів, в період кризової економіки, так і стримувати – в період надмірного піднесення економіки; може обмежувати споживання шкідливих для населення товарів; регулює експортно-імпортні операції, стимулюючи експорт та захищаючи національних товаровиробників від конкуренції імпортованих товарів.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що на сьогоднішній день непряме оподаткування є важливим засобом впливу як на економіку країни в цілому, так і на обсяги споживання населення. Проте воно має низку проблем, які заважають повноцінному економічному функціонуванню держави та її інтеграції в європейський простір. Тому актуальним є питання вдосконалення непрямого оподаткування в Україні.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є проведення аналізу сучасного стану непрямого оподаткування в Україні та розробка напрямків вдосконалення непрямих податків в Україні.

Завданнями кваліфікаційної роботи є:

- дослідити історію виникнення непрямого оподаткування;
- визначити нормативно-правове регулювання податку на додану вартість, акцизного податку та мита;
- провести аналіз надходження непрямих податків до доходів Зведеного та Державного бюджетів України;
- провести аналіз фіскальної ефективності непрямих податків в Україні;
- проаналізувати світовий досвід справляння непрямих податків та можливості застосування його в Україні;
- запропонувати шляхи вдосконалення механізму справляння непрямих податків в Україні.

Об'єкт та предмет кваліфікаційної роботи. Об'єктом є процес справляння та адміністрування непрямого оподаткування в Україні. Предмет - сукупність відносин, які виникають в процесі справляння та надходження непрямих податків до бюджету країни.

Методи дослідження кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота виконана із застосуванням таких методів дослідження, як:

- аналіз (при вивченні складових елементів непрямого оподаткування);
- економіко - математичні методи (під час проведення аналізу надходжень непрямих податків до Зведеного та Державного бюджетів України);
- табличний та графічний методи (під час проведення аналізу надходжень податків до бюджету);
- статистичний метод (при виявленні тенденцій у показниках надходження непрямих податків);
- метод порівняння (при дослідженні досвіду зарубіжних країн та його співставлення з діючою системою непрямого оподаткування в Україні);

Інформаційна база дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи магістра було використано Податковий кодекс України, статистичні матеріали Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, закони України, що стосуються непрямого оподаткування, наукова література та навчальні посібники.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота включає в себе вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінка. Робота включає 14 таблиць, 27 рисунків та 4 рівняння. Налічується 71 найменувань у списку використаних літературних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні засади непрямого оподаткування*» розглянуто історичні аспекти становлення та розвитку непрямого оподаткування, економічну сутність непрямого оподаткування, досліджено нормативно – правове регулювання справляння непрямих податків.

У другому розділі «Економічна ефективність непрямого оподаткування в Україні» проаналізовано фіскальну ефективність непрямих податків в Україні, проведено моніторинг надходжень непрямих податків до бюджету України за 2016 – 2020 роки та здійснено аналіз прогностичних показників надходження непрямих податків до Державного бюджету на 2021-2023 роки.

У третьому розділі «*Напрями вдосконалення системи непрямого оподаткування в Україні*» досліджено досвід зарубіжних країн щодо справляння непрямих податків та можливості його застосування в Україні, запропоновано напрями вдосконалення непрямих податків та напрями підвищення фіскальної ефективності непрямого оподаткування в Україні.

ВИСНОВКИ

Під час написання роботи висвітлені теоретичні засади непрямого оподаткування, його фіскальний та регулюючий потенціал, виявлено вектори наближення вітчизняного досвіду застосування непрямих податків до норм

ЄС, а також розроблені рекомендації щодо їх удосконалення. В результаті проведеного дослідження можна виокремити окремі теоретичні висновки та зробити наступні пропозиції щодо вдосконалення механізму непрямого оподаткування в Україні.

1. Суттєве вдосконалення механізму справляння непрямого оподаткування, що відбулось в Україні в результаті прийняття Податкового кодексу та внесення цілого ряду змін до цього нормативно-правового акту, сучасний порядок справляння зазначеної податкової форми і нині не є досконалим.

2. Непряме оподаткування відіграє важливу роль в Україні, перш, за все, формуючи найбільшу частку доходів Державного бюджету України. Як важлива частина доходу, пряме оподаткування потребує реформування, удосконалення та підвищення ефективності.

3. Непряме оподаткування в Україні представлене трьома податками: податком на додану вартість, акцизним збором та митом.

4. Проаналізувавши податкові надходження України, здійснені згідно з класифікацією податків на прямі та непрямі, бачимо, що непрямі податки переважають в їх структурі проти частки прямих.

5. Питома вага непрямих податків протягом 2016-2020 рр. стабільно збільшується, найбільша їх частка належить податку на додану вартість. Хоч питома вага і збільшується, проте темпи приросту непрямих податків за останні роки дуже сильно знизились.

Причинами зниження непрямих податків є негативний ефект від зменшення обсягів оподаткованого імпорту, в тому числі внаслідок кризових ситуацій та запровадження основними торговельними партнерами обмежувальних заходів у зв'язку з поширенням на території України пандемії COVID-19 та карантинних обмежень.

6. Аналіз прогнозних показників на період 2021 – 2023 рр. показав збільшення непрямих податків. Максимально близькими до планових показників Державної казначейської служби України на 2021 рік були показники знайдені за допомогою «Лінії тренду».

7. Специфіка нарахування та сплати ПДВ полягає в тому, що дана форма універсального акцизу нараховується та сплачується на кожному етапі руху товару від виробника до споживача.

Чинниками впливу, які впливають на податок на додану вартість є:

- обсяг внутрішнього валового продукту;
- показники кінцевих споживчих витрат;
- обсяг реалізації послуг населенню;
- валове нагромадження основного капіталу;
- зміни кон'юнктури валової доданої вартості за видами економічної діяльності;
- рівень інфляції.

Напрямами вдосконалення ПДВ з урахуванням досвіду зарубіжних країн, можуть бути такі:

- вдосконалення законодавства у сфері ПДВ та остаточна його адаптація до вимог ЄС;

- ліквідація неефективних пільг із податку на додану вартість;
- запровадження диференційованих ставок ПДВ;
- забезпечення своєчасного відшкодування ПДВ і створення умов для недопущення нових боргів;
- вдосконалення процесів адміністрування ПДВ.

8. Протягом років перелік підакцизних товарів змінювався, з часом їх кількість значно зменшилась.

Визначені переваги та недоліки акцизного оподаткування. До переваг відноситься:

- нейтральність щодо вибору між поточним та майбутнім споживачем;
- змога оподаткувати доходи, які не були оподатковані податком на доходи;
- легкість адміністрування, оскільки кількість платників акцизів менша, ніж кількість платників податку на доходи;
- змога регулювати споживання окремих товарів.

Недоліками ж акцизного податку є:

- вплив на ціни;
- неповне врахування платоспроможності споживачів, оскільки за однакових умов споживання індивіди можуть мати різну платоспроможність;
- більша частка в доходах малозабезпечених верств населення, а тому вони вважаються менш справедливими;
- обмеження споживання, що у довгостроковій перспективі може призвести до скорочення обсягів виробництва;
- збільшення ризику тіньового товарообігу.

Основними шляхами вдосконалення акцизного оподаткування в Україні є:

- вдосконалення системи контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів.
- підвищення розміру ставок акцизного податку.
- суттєве збільшення переліку підакцизних товарів за рахунок предметів розкоші.
- спрощення системи адміністрування шляхом запровадження електронної системи адміністрування та використання цифрових технологій маркування.
- гармонізація українського законодавства із законодавством Європейського Союзу у сфері оподаткування.

9. Незважаючи на збільшення митних платежів до державної скарбниці, негативний вплив на динаміку митних надходжень, спричинила ситуація, яка нині відбувається в Україні, зокрема анексія АР Крим, що призвела до втрати державної казни та військові дії на Донбасі. Також неминучою є економічна криза, зумовлена пандемією COVID-19, наслідки якої будуть відчутні ще десятиліття.

Нині фіскальна функція потребує удосконалення, зокрема в напрямку митного контролю, котрий повинен ґрунтуватись на використанні системи управління ризиками. Пріоритетними напрямками вдосконалення процесу адміністрування митних платежів є:

- боротьба з контрабандою;
- ліквідування низки корупційних схем на митниці;
- повномасштабне впровадження електронного декларування;
- удосконалення системи електронного розмитнення товарів;
- наближення митного законодавства України відповідно до вимог СОТ з урахуванням економічних інтересів держави.